

**Teysîr* Modeline ve Katılım Esaslı Diğer Faaliyetlere İlişkin Sektör Duyurusu
(2022/4)**

1- Teysîr Modelinin Uygulanmasına İlişkin Hususlar

Bilindiği üzere, 19 Aralık 2020 tarih ve 31339 sayılı resmi gazetede yayımlanan “Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik” (Yönetmelik) ile katılım esaslı faaliyette bulunmak isteyen şirketlerin taşıması gereken asgari koşullar ilişkin genel çerçeve çizilmektedir.

Bu bağlamda, uygulanacak modelin ihtiva ettiği prensiplerle uygulamasının uyumlu ve tutarlı olması şartıyla farklı katılım sigortacılığı modelleri uygulanması mümkün bulunmaktadır. Mahiyetinin sade ve uygulamasının kolay olması nedeniyle sözlük anlamı “kolaylaştırma” manasına gelen “Teysîr” modeli de bu uygulama biçimleri arasında yer almaktadır. Dayandığı fihki ilkelerle uygulaması tutarlı olan Teysîr modeli istilahi anlamda; danışma komitesi nezaretinde dinen meşru olan konu ve risklerin teminat altına alındığı, finansal varlıkların katılım esasları çerçevesinde yönetildiği sigortacılık uygulamasını ifade etmektedir.

Bu kapsamda Teysîr modelinde aşağıda belirtilen üç temel prensip yer almaktadır;

- 1) İslami kurumsal yönetim mekanizmasının kurulması (danışma komitesi, katılım uyum birimi, katılım iç denetim mekanizması),
- 2) Dinen meşru olmayan konu ve risklerin teminat altına alınmaması,
- 3) Finansal varlıkların katılım esasları çerçevesinde yönetilmesi.

Hibe esaslı sözleşme ve fonların ayırımına dayanan Tekafül modelinden farklı olarak Teysîr modelinde;

- sözleşmenin hibe esaslı olması,
- vekalet gibi ücretlendirme, mudaraba gibi kar paylaşım yöntemleri belirlenmesi,
- sermayedar fonlarının ayrıştırılması,
- tüzel kişiliği haiz fon kurulması,
- iade, bakiye veya borç (karz)

ve benzeri uygulamalar yer almamaktadır.

Yukarıda belirtilen üç koşulu taşımak kaydıyla kooperatif, anonim şirket veya farklı bir statüde faaliyet gösteren sigorta veya reasürans şirketlerinin;

- mevcut sözleşme yapıları ile (hibe veya yardımlaşma esaslı olmaksızın)
- mevcut sermaye yapıları ile (sermayedar ve katılımcı fonu ayırımı olmaksızın)

* Teysir kelimesinin Arapça olarak ifade karşılığı تَيْسِيرٌ dir.

- mevcut kar zarar uygulamaları ile (iade, bakiye veya borç (karz) uygulaması olmaksızın)
- mevcut organizasyonel yapıları ile (operatör veya işletmeci ayrımı olmaksızın)
- mevcut muhasebe ve raporlama yapıları ile (katılım esasları çerçevesinde paranın zaman değeri ve özün önceliği kavramlarına riayet etmek şartıyla)

faaliyet göstermesi Teysîr modeli kapsamında değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, Teysîr modelinin tüm sigortacılık platformlarında uygulanabilmesi mümkün bulunmaktadır.

Teysîr modelinde, sigortalılara teknik kar dağıtılması da mümkün bulunmaktadır. Ancak, Teysîr modelini uygulayan şirketçe Tekafül modelinin uygulandığı yahut “diğer modellerden daha fazla katılıma uygun” bir model uygulandığı vb. tarzda bir algıyı oluşturacak şekilde tanıtım, ilan, açıklama vb. faaliyetinde bulunulması, ilgili mevzuata açık bir aykırılık ve rekabetin ihlali olarak değerlendirilecektir.

“Katılım Esaslı Sigortacılık Faaliyetleri Çerçevesinde Türkiye Modelinin Tanımlanmasına İlişkin Sektör Duyurusu (2021/6)” ile genel çerçevesi çizilen “Türkiye modeli” tanımlaması, mezkûr modelin cihanşümül muhtevası ve diğer coğrafyalarda da kolayca benimsenmesi amacıyla “Teysîr modeli” olarak değiştirilmiş ve mezkûr sektör duyurusu yürürlükten kaldırılmıştır.

2- Tekafül Modelinin Uygulanmasına İlişkin Hususlar

Tekafül modeli, sözleşmenin teberru/hibe esaslı olduğu, sigortalıların bu niyetle sözleşme akdetmesi gerektiği, tahsil edilen prim/hibe tutarlarının bağımsız, müstakil ayrı bir fon veya havuzda değerlendirildiği ve doğrudan yardımlaşma ve dayanışma niyetinin ve hassasiyetinin ön planda olduğu katılım esaslı sigortacılık uygulama biçimini ifade etmektedir.

Söz konusu uygulamada, sigortaya konu risk sonucu oluşan hasar ve tazminatların katılımcılar tarafından paylaşılması esas olup, fondaki açığın külfetlerine, fazlalığın nimetlerine katılımcılar muhatap olmaktadır. Bu sebeple, yardımlaşma ve dayanışma unsurunun hakkaniyetli bir şekilde gerçekleşebilmesi için katılımcıların fon veya havuzla ilişkisinin devamlılık göstermesi gerekmektedir. Bununla birlikte, söz konusu uygulama çerçevesinde, fon veya havuzun sigortacılık hizmetinin yönetimi sorumluluğunu uhdesine alan mekanizmanın, fonda açık oluşması durumunda, mezkûr açığı kapatma sorumluluğu da bulunmamaktadır.

Bu itibarla, Tekafül modelinin yukarıda açıklanan genel ilkeleri dikkate alındığında, söz konusu ilkelerin uygulamaya tam olarak yansıtılabilmesi ancak özünde ortaklık prensibi ile daimi üyeliğin geçerli olduğu platformlar vasıtasıyla mümkün olabilmektedir. Bu nedenle, ilgili mevzuat ve uygulama pratiği dikkate alındığında, sermayedarın tüm riski üstlendiği, müşteri ediniminin açık uçlu ve dönemsel olarak değişken olduğu, müşterilerin gerektiğinde ilave prim yükümlülüğüne katlanmaksızın hasar ve tazminatların tam olarak ödenmesi hususunda kesin beklenti içerisine girdikleri anonim şirket statüsüne sahip şirket uygulamalarında (mütüel hariç) yukarıda belirtilen Tekafül uygulama biçiminin, ilkeleri ile tam uyumlu icra edilmesi mümkün görülmemektedir.

Bu çerçevede, hâlihazırda anonim şirket statüsü ile faaliyet gösteren sigorta veya reasürans şirketlerinin, Tekafül modelini uygulamaması ve bu modeli uygulamakta olduğu izlenimi uyandıracak ifade ve tanımlamaları kullanmaması gerekmektedir.

3- Katılım Mevzuatının Diğer Mevzuat İle İlişkisi

Kurumumuzca istihlal edilen katılım mevzuatı (yönetmelik, genelge, tebliğ, standart, rehber, sektör duyurusu ve diğerleri) sigortacılık ve bireysel emeklilik mevzuatının istisnası veya mezkûr mevzuata ilave yükümlülük hükmündedir. Katılım faaliyetlerinin icrasında öncelikli olarak katılım mevzuatının dikkate alınması gerekmektedir.

4- Katılım Sertifikası Sürecine İlişkin Hususlar

Sınava girme koşullarına sahip olmakla birlikte; hastalık, akrabanın, yakınının vefatı, kaza veya beklenilmeyen durumlar gibi mücbir sebeplerle sınava katılamayacak kişilerin, bu durumlarını geçerli bilgi ve belgelerle olayın meydana geldiği tarihten veya söz konusu mücbir sebebin ortadan kalktığı tarihten itibaren en geç 5 iş günü içerisinde eğitimi düzenleyen kuruluşa ibraz etmesi durumunda bir sonraki sınava girmek koşuluyla girmekle yükümlü olduğu ilk sınavdan muaf tutulması mümkün bulunmaktadır. Söz konusu keyfiyete ilişkin gerekli bilgi ve belgelerin zamanında ibraz edilmemesi durumunda ilgili katılımcı sınavda başarılı olmamış sayılacaktır.

Katılım esaslı sigorta ve bireysel emeklilik şirketleri ile kuruluşlar nezdinde çalışan personelin, ilgili şirket veya kuruluş nezdinde bilfiil çalışırken arka arkaya iki yıl yenileme eğitimine katılmaması durumunda katılım sağlanmayan ikinci yılın Aralık ayı sonu itibarı ile katılım sertifikası geçersiz hale gelecektir. Bu durumdaki kişinin, tekrar sertifika almadan ilgili şirket ve kuruluşlarda görevlendirilmesi mümkün olamayacaktır.

Şirket veya kuruluşlara dışarıdan hizmet veren bağımsız denetim firmasında şartları haiz personele katılım iç denetim faaliyetinde eşlik edecek yardımcı personelin Kurumca uygun görülecek ulusal veya uluslararası sertifika sahibi olması zorunludur. Söz konusu raporun, ilgili mevzuata göre asgari şartları haiz personelce imzalanması gerekmektedir.

5- Kuruluşların Havuz Faaliyetine İlişkin Hususlar

Kuruluşlar nezdinde oluşturulan katılım havuzları ile konvansiyonel havuzlar arasında aktarım yapılması durumunda, söz konusu aktarım tutarının destek veya yardım statüsünde aktarılması esastır. Bununla birlikte, borç statüsünde aktarım yapılması için tekniği ve gereğince lüzumlu ise aktarılan tutarın aktarım tarihindeki nominal değeri ilerleyen süreçte borca mahsup edilebilir. Borcun nominal değerini artıracak işlemlerde bulunulamaz.

6- Danışma Komitesi Faaliyetlerine İlişkin Hususlar

İlgili mevzuat kapsamında danışma komitesince (müessese veya bünyede) icra edilmesi gereken eğitimler bizzat komite üyelerince gerçekleştirilir.

Yönetmeliğin 10 uncu maddesinin birinci fıkrası uyarınca danışma komitesince ilgili yıl içerisinde gerçekleştirilecek aylık toplantıların, katılım uyum sorumlusunun tamamına (meşru bir mazereti olmaksızın) şirket veya kuruluş genel müdürünün en az üçte ikisine katılımı zorunludur. Fiziksel veya online icra edilen toplantıların tevsiki amacıyla resim veya ekran kayıtları saklanır.

Şirket veya kuruluş danışma komitesi üyelerinin eş ve/veya çocuklarının şirkette yönetici pozisyonunda görev almadığına veya Danışma komitesi üyesi ile şirketin hâkim ortağının, yönetim

kurulu üyelerinin veya genel müdürünün eşi veya ikinci dereceye kadar (bu derece dâhil) kan veya sıhrî hısmı şeklinde yakınlığının bulunmadığına dair danışma komitesi üyelerinden beyan almalıdır.

Dışarıdan danışma komitesi hizmeti veren müesseselerin bünyelerinde yer alan danışma komitesi üyelerinden bir kısmını şirket veya kuruluşa tahsis etmeleri durumunda tahsis edilen danışma komitesinin ilgili mevzuatında belirtilen asgari danışma komitesi oluşturma şartlarını sağlaması ve toplantı tutanaklarında ve alınan kararlarda sadece mezkûr danışma komitesi üyelerinin imzasının bulunması gerekmektedir.

7- Katılım Uyum Sorumlusu ve Katılım İç Denetim Personeline İlişkin Hususlar

Katılım uyum biriminin bağlı olduğu icra organı ve çalışma prensibi Yönetmeliğin 11 nci maddesinde ve Genelgenin İkinci bölümünde detaylı olarak açıklanmıştır. Bu itibarla müstakil katılım uyum birimi kurmayı tercih etmeyen kısmi emeklilik şirketleri ve kuruluşların mezkûr biriminin görev ve sorumluluklarını yürütmesi amacıyla görevlendirdikleri personel, katılım mevzuatından kaynaklı yükümlülükler özelinde doğrudan genel müdüre bağlı olarak faaliyet gösterir. Mezkûr görev ve sorumluluklara ilişkin genel müdürün yetki ve sorumlulukları diğer yönetici personele devredilemez.

Kısmi emeklilik şirketleri ile kuruluşların katılım iç denetim raporunu kendi personeline düzenletmeleri durumunda, söz konusu personelin Yönetmeliğin 11 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen şartları haiz olması gerekmektedir.

8- Kuruma Raporlamaya İlişkin Hususlar

Şirket veya kuruluş, aşağıda yer alan rapor, bilgi ve verileri ayrıca ilgili yılsonunu takip eden yılın Mayıs ayı sonuna kadar Kuruma bildirmekle yükümlüdür. Katılım uyum birimi veya sorumlusu tarafından Kuruma yapılması gereken resmi yazışmalarda katılım uyum birimi veya sorumlusunun bağlı olduğu genel müdürün imzası da ayrıca yer alır.

- a) Katılım iç denetim raporunun bir örneği
- b) Birim bazında sertifikalı veya katılım finans mezunu personel listesi
- c) Sertifikalı personelin yenileme eğitimlerine katılım durumu
- d) Şirketlerin katılım mevzuatı çerçevesinde eğitim verdikleri araçların ve eğitim tarihlerinin yer aldığı liste

9- Gecikme Faizi ve Cezasına İlişkin Hususlar

Şirket veya kuruluşlarca yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmemesinden dolayı ilgili mevzuat ile ödenmesi hüküm altına alınan gecikme faizi, gecikme cezası veya benzeri tutarlara ilişkin ödeme yapılırken, hak sahibine söz konusu ilave tutarın katılım esasları çerçevesinde değerlendirilmesi hususunda yapılacak hatırlatmaların kısa mesaj, elektronik posta, çağrı merkezi veya diğer dijital iletişim kanalları aracılığıyla yapılması mümkün olup, söz konusu bilgilendirmenin yapıldığına dair işlemlerin şirket bilgi işlem sisteminde en az üç yıl süreyle kaydının tutulması zorunludur.